

РАДА СУДДІВ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Липська, 18/5, тел.: (044) 277-76-29, факс: (044) 277-76-30

11 квітня 2024 року

м. Київ

Р І Ш Е Н Н Я

№ 6

Статтею 64 Конституції України передбачено, що конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Визначені Конституцією та законами України гарантії незалежності суддів є невід'ємним елементом їх статусу та поширюються на всіх суддів України. Такими гарантіями є надання їм за рахунок держави матеріального забезпечення (суддівська винагорода, пенсія, щомісячне довічне грошове утримання тощо) та надання їм у майбутньому статусу судді у відставці. Таким чином, конституційний статус судді передбачає достатнє матеріальне забезпечення судді як під час здійснення ним своїх повноважень, так і в майбутньому у зв'язку з досягненням пенсійного віку чи внаслідок припинення повноважень і набуття статусу судді у відставці.

Відповідно до статті 130 Конституції України держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання судів з урахуванням пропозицій Вищої ради правосуддя. Розмір винагороди судді встановлюється законом про судоустрій.

Частини 3 статті 142 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" визначено, що щомісячне довічне грошове утримання виплачується судді у відставці в розмірі 50 відсотків суддівської винагороди судді, який працює на відповідній посаді. За кожний повний рік роботи на посаді судді понад 20 років розмір щомісячного довічного грошового утримання збільшується на два відсотки грошового утримання судді.

Досліджуючи поняття "щомісячне довічне грошове утримання судді", Конституційний суд України у мотивувальній частині рішення від 14.12.2011 №18-рп/2011 вказав, що це утримання є самостійною гарантією незалежності судді та складовою його правового статусу, а правова природа щомісячного довічного грошового утримання судді у відставці та щомісячного грошового утримання діючого судді однакова, а самі ці поняття однорідні та

взаємопов'язані, ідентичні, відрізняються лише за способом фінансування: судді у відставці виплату одержують з Пенсійного фонду України за рахунок Державного бюджету, діючі судді - виключно з Державного бюджету України. У цьому ж рішенні Конституційний суд України також вказав про неможливість звуження змісту та об'єму гарантій незалежності суддів, а відповідно, матеріального та соціального забезпечення.

У Рішенні Конституційного Суду України від 03.06.2013 № 3-рп/2013 (справа щодо змін умов виплати пенсій і щомісячного довічного грошового утримання суддів у відставці) зазначено, що визначені Конституцією та законами України гарантії незалежності суддів є невід'ємним елементом їх статусу, поширюються на всіх суддів України та є необхідною умовою здійснення правосуддя неупередженим, безстороннім і справедливим судом. Такими гарантіями є надання їм за рахунок держави матеріального забезпечення (суддівська винагорода, пенсія, щомісячне довічне грошове утримання тощо) та надання їм у майбутньому статусу судді у відставці. Щомісячне довічне грошове утримання судді спрямоване на забезпечення гідного його статусу життєвого рівня, оскільки суддя обмежений у праві заробляти додаткові матеріальні блага, зокрема, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу.

Також, у вказаному рішенні зазначено, що будь-яке зниження рівня гарантій незалежності суддів суперечить конституційній вимозі неухильного забезпечення незалежного правосуддя та права людини і громадянина на захист прав і свобод незалежним судом, оскільки призводить до обмеження можливостей реалізації цього конституційного права, а отже, суперечить частині першій статті 55 Конституції України (абзац другий пункту 3 мотивувальної частини).

Аналогічна позиція викладена у рішенні Конституційного Суду України від 08.06.2016 №4-рп/2016 (справа про щомісячне довічне грошове утримання суддів у відставці).

Згідно з пунктом 4 частини шостої статті 126 Конституції України підставою для звільнення судді є, зокрема, подання заяви про відставку.

Відставка судді є особливою формою звільнення його з посади за власним бажанням та обумовлена наявністю в особи відповідного стажу роботи на посаді судді; наслідком відставки є, зокрема, припинення суддею своїх повноважень з одночасним збереженням за ним звання судді і гарантій недоторканності, а також набуттям прав на виплату вихідної допомоги та отримання пенсії або щомісячного довічного грошового утримання (абзац четвертий підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 19.11.2013 № 10-рп/2013).

Стаж роботи на посаді судді, який дає право на відставку та призначення щомісячного довічного грошового утримання є єдиним, обраховується та встановлюється (з'ясовується) Вищою радою правосуддя при розгляді заяви про відставку (прийнятті рішення про звільнення) і застосовується, як для прийняття

рішення про відставку, так і для встановлення щомісячного довічного грошового утримання та визначення його розміру.

Аналогічна позиція була висловлена Верховним Судом у постановках від 06.03.2018 у справі №308/6953/17, від 19.06.2018 у справі №243/4448/17, від 11.09.2018 у справі №428/4671/17, від 01.10.2018 у справі №541/503/17, від 17.10.2018 у справі №140/263/17, від 23.10.2018 у справі №686/10100/15-а, від 30.01.2020 у справі № 592/3694/17, від 23.06.2022 у справі №420/1987/21, від 08.09.2022 у справі №380/10696/21.

Таким чином, Вища рада правосуддя є єдиним, конституційним органом, який при прийнятті рішення про звільнення судді у відставку обчислює необхідний стаж роботи на посаді судді, з якого і має розраховуватись та виплачуватись відповідне грошове утримання.

Однак, нехтування пенсійними органами визначеним Вищою радою правосуддя стажем судді при звільненні у відставку для призначення щомісячного грошового утримання призводить до порушення прав суддів.

Дані обставини зумовлюють звернення суддів із позовами до суду, що у свою чергу призводить до завантаження суддів та зростання витрат державного бюджету, пов'язаних з розглядом вказаних справ. Це в свою чергу призводить до зростання і без того надмірного навантаження на працюючих суддів.

Частиною другою статті 19 Конституції України визначено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Відповідно до частини п'ятої статті 13 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права.

Заслухавши та обговоривши інформацію Голови Ради суддів України Моніча Б.С. про врегулювання деяких питань соціального захисту суддів у відставці, відповідно до частини восьмої статті 133 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та Положення про Раду суддів України, затвердженого X позачерговим з'їздом суддів України 16 вересня 2010 року (зі змінами), Рада суддів України

в и р і ш и л а:

Звернути увагу Пенсійного фонду України на необхідність приведення діяльності органів Пенсійного фонду України у відповідність до висновків щодо застосування норм права, викладених у постановках Верховного Суду, зокрема про те, що стаж роботи на посаді судді, який дає право на відставку та призначення щомісячного довічного грошового утримання є єдиним, обраховується та встановлюється (з'ясовується) Вищою радою правосуддя при розгляді заяви про відставку (прийнятті рішення про звільнення) і

застосовується, як для прийняття рішення про відставку, так і для встановлення щомісячного довічного грошового утримання та визначення його розміру.

Вважати неприпустим перегляд органами Пенсійного фонду України стажу роботи судді, що дає право на відставку та призначення щомісячного довічного грошового утримання, та визначений у рішенні Вищої ради правосуддя при розгляді заяви про відставку (прийнятті рішення про звільнення судді у відставку).

**Голова
Ради суддів України**

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'B. S. Monich', written in a cursive style.

Б. С. Моніч